

Figyelő

Városrendészet

Az urbanizmus, vagyis az emberi települések fejlesztése és kiépítése egyike azoknak a ritka korszerű feladatoknak, melyek megoldásánál a közérdek kezd könnyebben győzedelmeskedni a magánérdekek felett. Ennek főoka az, hogy a sűrű lakosság rossz közegészségügyi állapota betegségeket okoz és terjeszt, amelyek nem korlátozódnak a szegényebb osztályokra; a baktériumok akadálytalanul átlépik a vagyonosak kapuit is. Így aztán a hatalom birtokosai kénytelenek áldozatot hozni előjogaik rovására, hogy egészségüket és életüket megóvják. Ennek a kényszernek köszönheti létét városaink legtöbb közegészségügyi intézménye.

Természetes, hogy e téren a követelmények megállapítása viszonylagos, a lakosság kultúrális fejlettségétől, belátásától, áldozatkészségétől és vagyoni állapotától függ. És itt mindjárt megmondhatjuk, hogy mifelénk az első három feltétel tekintetében nem nagyon dicsekédhetünk, pedig a vagyon megengedné, hogy sokkal magasabb igényeket kielégítsünk. Nem kellene már holnap utólréznünk a dúsgazdag Hollandiát, ahol hetenként lemossák a házak uccái homlokzatát is, — egyelőre elég volna, ha a szegény kis Finnország színvonalára tudnánk emelkedni.

Egy gyakorlati példán, amelyet legtöbbször közvetlen tapasztalattól ismerünk, Szubotica városán próbáljuk megvilágítani azokat a városrendészeti feladatokat, amelyek sürgős megoldásra várnak.

1. Csatornázás. Csak a főútvonalak egyrészén van földalatti szennyvízvezető csatorna, a többi uccákon a szennyvíz a nyitott árokban folyik. Ennek a kérdésnek közegészségügyi jelentősége annyira közismert, hogy további fejtegetése felesleges. Ezt különben a vízvezeték kérdésével együtt kellene rendezni és megoldani.

2. Vízvezeték. A belváros területén kb. 250 magánártézikut van, melyek mindegyike egy-egy lakóház vagy bérház vízszükségletét látja el. A kútúrás, szivattyú, motor és tartály költségeit összegezve, megállapítható, hogy a belterületet ennyiért rendes központi vízvezetékkel lehetett volna ellátni. Az egész város vízellátása csak távoli ígéret, mert óriási kiterjedéséhez képest olyan gyéren lakott, hogy a háztulajdonosok egyelőre nem tudnák a bevezetés költségeit viselni.

3. Uccaburkolatok. Az utak és járdák karbantartása a forgalom célszerű lebonyolítására, de a közönségre is óriási fontossággal bír. A város jórésztében nemcsak kövezett kocsút, de még járda sincs. Sár- és portenger.

4. Locsolás, söprés, hóeltakarítás. Ezt csak néhány főuccában gyakorolja a város, különben ennél a tételnél is előszórettel eszközöl „megtakarítást.” Pedig az uccák, terek, parkok tisztántartása a mellett, hogy egyike a legelemibb közegészségügyi követelményeknek, egyúttal nagyszerű állandó munkaalkalmat nyújtana sok munkanélkülinek.

5. *Egészségtelen lakások.* Új építkezéseknél, ha nem is nagyon érelyesen, de valamennyire ügyel a hatóság arra, hogy a falakat nedvesség ellen szigeteljék. A régi házak falai, különösen a mélyebb fekvésű helyeken, ahol pince nincs, általában nedvesek. Azonkívül a régi L alaku alaprajzzal bíró házaknál csak az uccai szobáknak van közvetlen szellőzése és világítása, míg az udvari szárnyban az ablakok rendszerint egy elébe épített folyosóra nyílnak s így ezek a helyiségek nemcsak nedvesek, hanem dohosak is.

Az egészséget éppúgy, mint a szabadságot nem lehet senkire se rákényszeríteni. (Egy angol jogász mondta, hogy a gyomorrontás köztudomásúlag sok betegséget okoz ugyan — még sem lehet a zabálás ellen törvényt hozni.) Ezért — egyelőre — közérdekből nem lehet eltiltani, hogy valaki a saját egészségtelen házában lakjék. Arra azonban módot ad az érvényben levő építési törvény, hogy a háztulajdonost a bérbeadott lakás rendbehozására kényszerítsék, vagy eltiltsák a bérbeadástól. A 95. § rendelkezése 1932. decemberében lépett életbe, de tudunkkal sehol nem hajtották még végre. Szubotícán úgy a lakásviszonyok orvoslása, mint munkaalkalmak teremtése szempontjából, óriási jelentőségű volna ennek a törvényes intézkedésnek fogantatása és amellet a város kiadásait sem gyarapítaná. Még arra is gondja volt a törvényhozónak, hogy a kis egzisztenciákat megvédje, mert csak azokra a háztulajdonosokra vonatkozik a rendelkezés, akik anyagilag elbírnák. Csak a városi politika vezérei a megmondhatóí, miért nem történt eddig semmi ezen a téren.

6. *Uccaszabályozás.* Nem mindig esztétikai kérdés, ami a mai válóságos időben alárendelt jelentőségű volna. Példa rá: a szubotícai sugárút 50 éve vajdó problémája. Ez a sugárút a Pasicseva-ucca meghosszabbításában a Városligetig (Dudova suma) vezetne a jelenlegi fő szennyvízvezető csatorna mentén. Évekkel ezelőtt az érdekeltek többsége ingyen volt hajlandó átengedni a városnak az új uccába eső területeket. Jelentéktelen összegbe került volna a többi kisajátítása. Közlebb hozta volna a ligetet, a város egyetlen nagyobb „túdejét“ a központhoz és fellendítette volna a magánépítkezést a széles új sugárúton. A teljesen megérett terv megghiúsult, mert a közgyűlésen egy elfogult szűkkeblű kisebbség, az Ipartestület érthetetlen támogatásával, leszavazta. Azóta alszik.

7. *Parkok és közterek* olyan értelemben, ahogyan modern városokban kellene lenni, úgyszólván nincsenek. A városháza előtti, a Szokol-otthon melletti és a nagytemplom körül fekvő kis parkok zsufoltak a belváros gyerekseregétől. A fűre lépni persze tilos. A városliget valamivel nagyobb és több mozgási szabadságot biztosít, de oda-vissza porfürdőn keresztül vezet az út. Palics pedig, a lassú és drága közlekedés miatt, szegényebbeknek és nagyobb családoknak elérhetetlen. Így az a gyerek, aki nyaralni nem mehet, évről-évre az ucca porában kénytelen játszani. Még is mondta egy tapasztalt öreg szubotícai orvos, hogy a mi felnőttjeink vasegészségűek, mert amelyik gyerek ebben a szubotícai légkörben megmarad és felnő, annak már semmi sem árthat.

Minden elismerést megérdemel a közkórház mellett levő stadion létesítése és a környék fásítása. De ezt is hozzáférhetőbbé kell tenni,

válogatás nélkül, az egész város közönsége részére. Jelenleg a szokol-
egyesület kezeli és a villamosközlekedés gyér és drága.

8. *Modern lakások építése.* Szuboticán ma modern lakás nem kap-
ható, ami van, foglalt. A szükséglet nagy. A szeptemberi számban
„Hogyan építkezzünk“ c. cikkünkben már jeleztük, hogy a lakástu-
lajdonjog telekkönyvezésének bevezetése előmozdítaná az építkezést.
Most ez a kérdés közvetlenül kedvező megoldás előtt áll. Beograd-
ban már épül egy ilyen bérpalota, melynek lakásait papíron előbb
eladták. Ez a példa talán követésre fog találni nálunk is, ahol egyéb-
ként a tőkebefektetési kedv egyelőre mintha teljesen megszűnt volna.

Ezek volnának Szubotica legegésőbb városrendészeti kérdései,
amelyekkel természetesen a sorozatot közelről sem merítettük ki.

Végezetül, elgondolkodva, hogy mi mindent kellene nálunk csinálni és mi mindent csinálnak másutt, eszünkbe jut Martialisnak 1900.
éves, de ma is időszerű kis verse: Két római polgár beszélget a gőz-
fürdőben:

„Mi jó e víz! Mily langyos és üde...
„Mit szólsz Néróhoz? Tüzei még égnek.
„Kérdem tőled: van-e a teremtésnek
„A zsarnoknál károsabb rübe?“

„Lepje el a sirjukat a rét füve,
„Legyen mevük átkozott földön s égen.
„Dögöljenek meg! De sokáig éljen
„A diktátorok építő-dühe!“

(Faludy György fordítása)

Farkas Ferenc

Az ifjúság védelmében

Remenyik Zsigmond be-
széde az American Le-
ague to Aid Young
Hungarian Emigrant
nevű egyesület new-
yorki estélyén.

Amirc vállalkoztam, nem a leg-
veszélytelenebb dolog. Megnyerni
a felnőttek gyűlekezetét egy olyan
cél érdekében, amely a serdülő if-
jak és a most még csak növekvő
gyermek megmentését és kimenté-
sét célozná egy olyan környezetből
és állapotból, amit éppen maguk a
felnőttek teremtettek és alakítottak.
— akárki megértheti, hogy
nem a legkönnyebb dolog.

Mert akárki mit is mond, ezt az
állapotot a világon, melynek ma
mi tanúi, szenvedői és áldozata-
i vagyunk, bizony mi teremtettük,
kész és befejezett felnőttek. Mi kö-

zük van ehhez a világhoz a gye-
rekeknek és ifjaknak, vagy egyál-
talan lehet-e valami közük?

Bizony, nekünk személv szerint
aligha lehet ellene kifogásunk,
még akkor is nehezen, ha ügyes
kifogásokkal, siránkozással és jaj-
gatással, nyöszörgésekkel és viny-
nyogással tiltakozunk látszólag a
mai világ irtózatoss rendje ellen.
nyilván csak azért, hogy elhárít-
suk magunkról a gyanút. Mi te-
remtettük ezt a világot így ahogy
van, mi alakítottuk, mi falasztunk
azoknak a barbár mestereknek, ve-
zéreknek és örülteknek, akik esz-
telen tébolyukban és agyalágyvult
gonosz indulataik eredményeképen
felfordították ezt a világot. Ismét-
lem, mindegyikünket felelősség ter-
hel ezért a világért, mert hiszem
és vallom, hogy ezen a világon